ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Βρυξέλλες, 4.10.2013
COM(2013) 683 final

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, βασισμένη στις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη για την περίοδο 2008-2011

{SWD(2013) 405 final}

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, βασισμένη στις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη για την περίοδο 2008-2011

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οδηγία 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου (η οδηγία για τη νιτρορρύπανση) αποσκοπεί στη μείωση της νιτρορρύπανσης γεωργικής προέλευσης και στην πρόληψη της ρύπανσης αυτής μέσα από σειρά μέτρων που πρέπει να λαμβάνονται από τα κράτη μέλη:

- παρακολούθηση συστημάτων υδάτων όλων των τύπων (όσον αφορά τη συγκέντρωση νιτρικών ιόντων και την τροφική κατάσταση)·
- προσδιορισμός των υδάτων που έχουν ρυπανθεί ή διατρέχουν κίνδυνο ρύπανσης, βάσει των κριτηρίων που ορίζονται στο παράρτημα Ι της οδηγίας,
- χαρακτηρισμός των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών, οι οποίες αποτελούν περιοχές των οποίων τα ύδατα απορρέουν στα ύδατα που έχουν προσδιοριστεί και συμβάλλουν στη ρύπανση·
- θέσπιση κωδίκων ορθής γεωργικής πρακτικής, που εφαρμόζονται προαιρετικά, σε όλη την επικράτεια των κρατών μελών·
- κατάρτιση προγραμμάτων δράσης, τα οποία περιλαμβάνουν σειρά μέτρων για την πρόληψη και τη μείωση της ρύπανσης των υδάτων από νιτρικά ιόντα και εφαρμόζονται σε υποχρεωτική βάση εντός των ζωνών που χαρακτηρίζονται ευπρόσβλητες από τη νιτρορρύπανση ή σε ολόκληρη την επικράτεια·
- επανεξέταση και ενδεχόμενη αναθεώρηση, τουλάχιστον ανά τετραετία των ζωνών που χαρακτηρίζονται ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση και των προγραμμάτων δράσης, και
- υποβολή στην Επιτροπή, ανά τετραετία, έκθεσης προόδου σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας.

Οι εκθέσεις που υποβάλλονται από τα κράτη μέλη σύμφωνα με το άρθρο 10 της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση πρέπει να περιέχουν ειδικότερα πληροφορίες σχετικά με τους κώδικες ορθής γεωργικής πρακτικής, τις χαρακτηρισμένες ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση ζώνες, τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των υδάτων, καθώς και περίληψη των συναφών πτυχών των προγραμμάτων δράσης που καταρτίζονται για τις ευπρόσβλητες από τη νιτρορρύπανση ζώνες.

Βάσει αυτών των εκθέσεων, η παρούσα έκθεση πληροί τις υποχρεώσεις της Επιτροπής σύμφωνα με το άρθρο 11. Βασίζεται κατά κύριο λόγο στις πληροφορίες που υπέβαλαν τα κράτη μέλη για την περίοδο 2008-2011 και συνοδεύεται από έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής (SEC (2013) xxx), το οποίο περιλαμβάνει χάρτες και πίνακες σχετικά με τους δείκτες των ασκούμενων πιέσεων από θρεπτικές ουσίες γεωργικής προέλευσης, την ποιότητα των υδάτων και τις

χαρακτηρισμένες ευπρόσβλητες από νιτρορρύπανση ζώνες, τόσο σε επίπεδο ΕΕ, όσο και για κάθε κράτος μέλος.

Αυτή είναι η δεύτερη φορά που και τα 27 κράτη μέλη υπέβαλαν έκθεση. Η σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς είναι πλέον δυνατή για όλα τα κράτη μέλη. Οι εκθέσεις υποβλήθηκαν το 2012, ενώ πρόσθετες πληροφορίες υποβλήθηκαν στις αρχές του 2013.

2. ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΠΙΕΣΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

Ζωικό κεφάλαιο

Το ζωικό κεφάλαιο αποτελεί μία από τις κύριες γεωργικές πιέσεις στο περιβάλλον. Η συγκέντρωση μεγάλου αριθμού ζώων σε τοπικό ή περιφερειακό επίπεδο ενέχει υψηλούς κινδύνους για το περιβάλλον, δεδομένου ότι η παραγωγή κοπριάς δεν εναρμονίζεται με τη διαθεσιμότητα εδαφών και τις ανάγκες των καλλιεργειών. Αυτή η δυσαρμονία δημιουργεί πλεόνασμα θρεπτικών συστατικών, πολλά από τα οποία αργά ή γρήγορα χάνονται στο νερό (νιτρικά και φωσφορικά ιόντα) και στον αέρα (αμμωνία και οξείδια του αζώτου), αν δεν εξαχθούν από την περιοχή.

Επειδή δεν έχουν υποβάλει όλα τα κράτη μέλη συγκεντρωτικά στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των ζώων[1], τα επίσημα στατιστικά στοιχεία της Eurostat παρουσιάζονται παρακάτω.

Όσον αφορά τα βοοειδή[2], από τη σύγκριση μεταξύ των περιόδων αναφοράς 2004-2007 και 2008-2011 προκύπτει ανεπαίσθητη μείωση στην ΕΕ-27 (-2%).[3] Οι μεγαλύτερες σχετικές μειώσεις σημειώθηκαν στη Ρουμανία (-20%), τη Μάλτα (-17%), τη Βουλγαρία (-13%) και τη Σλοβακία (-9%), ενώ αύξηση παρατηρήθηκε κυρίως στις Κάτω Χώρες (+6%), την Πολωνία (+4%) και τη Γαλλία (+4%).

Στην ΕΕ των 27, ο αριθμός των βοοειδών γαλακτοπαραγωγής μειώθηκε κατά 5% την περίοδο 2004-2007 και 2008-2011[4]. Οι μεγαλύτερες σχετικές μειώσεις παρατηρήθηκαν στη Ρουμανία (-18%), τη Σλοβακία (-15%), την Ισπανία (-14%), τη Βουλγαρία και την Πορτογαλία (-13%), την Εσθονία, τη Μάλτα και την Ελλάδα (-12%), την Ουγγαρία και τη Λιθουανία (-11%), ενώ το ζωικό κεφάλαιο αυξήθηκε στο Λουξεμβούργο (+8%), τις Κάτω Χώρες (+4%) και τη Δανία (+3%).

Ο αριθμός των χοίρων μειώθηκε κατά 5% στην ΕΕ των 27 μεταξύ των περιόδων αναφοράς 2004-2007 και 2008-2011[5]. Οι μεγαλύτερες σχετικές μειώσεις σημειώθηκαν στη Σλοβακία (-36%), την Τσεχική Δημοκρατία (-33%), τη Σλοβενία (-28%), τη Βουλγαρία (-26%), την Πολωνία (-22%), την Ουγγαρία (-19%), τη Μάλτα (-18%), τη Λιθουανία (-16%) και τη Ρουμανία (-14%). Ο πληθυσμός αυξήθηκε στην Ελλάδα (+10%), τις Κάτω Χώρες (+7%), το Λουξεμβούργο (+6%) και την Εσθονία (+3%).

---

1 Τα στοιχεία που έχουν υποβληθεί από τα κράτη μέλη παρουσιάζονται στον πίνακα 1 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

2 Ως «βοοειδή» νοούνται όλες οι κατηγορίες βοοειδών.

3 Βλέπε πίνακα 2.1 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής. Η ποσοστιαία μεταβολή υπολογίστηκε ως μεταβολή του μέσου όρου την περίοδο 2008-2011 σε σύγκριση με τον μέσο όρο την περίοδο 2004-2007: [(μέσος όρος 2008-2011) - (μέσος όρος 2004-2007)] / [(μέσος όρος 2004-2007)] x 100.

4 Βλέπε πίνακα 2.2 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

5 Βλέπε πίνακα 2.3 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

Για τα πουλερικά, στοιχεία της Eurostat είναι διαθέσιμα μόνο για τα έτη 2003, 2005, 2007 και 2010[6] και δεν παρουσιάζουν καμία μεταβολή κατά μέσο όρο στην ΕΕ των 27, παρά τις μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Οι αριθμοί αυξήθηκαν σημαντικά στη Λετονία (+28%), τη Σλοβενία (+22%), την Αυστρία (+19%), και τις Κάτω Χώρες (+13%), ενώ μειώσεις σημειώθηκαν στην Κύπρο (-21%), τη Βουλγαρία (-16 %), την Εσθονία (-17%), τη Φινλανδία (-11%) και την Ιρλανδία (-10%).

Παρατηρήθηκαν επίσης μεγάλες διακυμάνσεις στον αριθμό των προβάτων[7], με έντονη σχετική αύξηση μεταξύ των δύο περιόδων αναφοράς στη Λιθουανία (+67%) και μεγάλη σχετική μείωση στην Πορτογαλία (-30%), τις Κάτω Χώρες (-28%) και την Πολωνία (-26%).

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρθηκαν από τα κράτη μέλη, η χρήση αζώτου στην κοπριά μειώθηκε μεταξύ των δύο περιόδων αναφοράς περισσότερο από 10% στην Τσεχική Δημοκρατία, τη Λιθουανία, την Πορτογαλία, τη Σλοβακία, την Ισπανία και τη Βόρεια Ιρλανδία, ενώ αυξήθηκε περισσότερο από 10% στην Κύπρο, την Ουγγαρία και τη Σουηδία. Δεν υποβλήθηκαν στοιχεία από όλα τα κράτη μέλη σχετικά με τη χρήση αζώτου κοπριάς, ως εκ τούτου, δεν είναι δυνατόν να υπολογιστεί το σύνολο για την ΕΕ των 27.

Χρήση ορυκτών λιπασμάτων

Σύμφωνα με την Eurostat και την Fertilizers Europe[8], η χρήση ορυκτών λιπασμάτων με άζωτο στην ΕΕ των 27 την περίοδο 2008-2010 μειώθηκε κατά 6% σε σύγκριση με την περίοδο 2006-2007[9]. Από το 2010, η χρήση αζωτούχων λιπασμάτων παρέμεινε σταθερή[10]. Η ετήσια κατανάλωση αζωτούχων λιπασμάτων στην ΕΕ είναι σήμερα περίπου 11 εκατ. τόνοι - σχεδόν 30% κάτω από τα κορυφαία επίπεδα προ εικοσιπενταετίας. Η χρήση φωσφορούχων και καλιούχων λιπασμάτων ήταν περίπου 2,5 εκατ. τόνοι το 2010 - σχεδόν 70% μικρότερη σε σχέση με τα κορυφαία επίπεδα στα τέλη της δεκαετίας του 1980[11].

Ισοζύγιο και απόρριψη αζώτου στο περιβάλλον

Όσον αφορά το ισοζύγιο αζώτου, παρατηρούνται μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Μεγάλες είναι επίσης και οι διαφορές που παρατηρούνται για τον φώσφορο[12].

Δεν έχουν υποβληθεί πληροφορίες σχετικά με την απόρριψη αζώτου στο περιβάλλον από όλα τα κράτη μέλη [13]. Ωστόσο, σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, έχει παρατηρηθεί μείωση της απόρριψης . Η γεωργία παραμένει η κύρια πηγή απόρριψης αζώτου στο περιβάλλον, όπως και στις προηγούμενες περιόδους αναφοράς. Η σχετική συμβολή της κοπριάς, των ορυκτών λιπασμάτων και άλλων πηγών ρύπανσης ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών και στο εσωτερικό τους, πράγμα που

6 Βλέπε πίνακα 2.4 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
7 Βλέπε πίνακα 2.5 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
8 Η «Fertilizers Europe» είναι μια ένωση παραγωγών λιπασμάτων.
9 Βλέπε πίνακα 4 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής. Ο πίνακας 3 παρουσιάζει τα δεδομένα σχετικά με την ετήσια χρήση αζώτου σε λιπάσματα και κοπριά, σύμφωνα με τα υποβαλλόμενα στοιχεία των κρατών μελών.
10 Βλέπε εικόνα 1 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
11 Βλέπε εικόνα 1 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
12 Βλέπε πίνακα 5 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
13 Μόνο 15 κράτη μέλη υπέβαλαν πλήρη στοιχεία.

εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, της μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται η πυκνότητα του πληθυσμού, ιδίως σε ορισμένες παράκτιες περιοχές.

3. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ, ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ

Δίκτυα παρακολούθησης

Υπόγεια ύδατα

Ο συνολικός αριθμός των δηλωμένων σταθμών παρακολούθησης των υπόγειων υδάτων στην ΕΕ των 27 αυξήθηκε κατά περίπου 10% σε 33.493 σταθμούς κατά την περίοδο αναφοράς 2008-2011 σε σύγκριση με την περίοδο 2004-2007. Η μέση πυκνότητα του δικτύου στην ΕΕ είναι 8 σταθμοί ανά 1.000 km χερσαίων εκτάσεων[14]. Οι μεγαλύτερες πυκνότητες διαπιστώθηκαν στη Μάλτα και το Βέλγιο με περίπου 130 και σχεδόν 100 ανά 1.000 km^2 χερσαίων εκτάσεων, αντίστοιχα. Στον αντίποδα, οι μικρότερες πυκνότητες διαπιστώθηκαν στη Φινλανδία και τη Γερμανία, με λιγότερο από 1 σταθμό ανά 1.000 km^2.

Η μέση συχνότητα δειγματοληψίας στην ΕΕ ανέρχεται σχεδόν σε 3 φορές ετησίως, ενώ κυμαίνεται από μία φορά ετησίως, στη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Δανία, έως και 5 φορές ετησίως, στο Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο[15].

Επιφανειακά ύδατα

Ο συνολικός αριθμός των δηλωμένων σταθμών παρακολούθησης γλυκών υδάτων στην ΕΕ των 27 αυξήθηκε κατά περίπου 9%, σε 29.018 σταθμούς κατά την περίοδο 2008-2011 σε σύγκριση με την περίοδο 2004-2007. Η μέση πυκνότητα στην ΕΕ είναι 6,9 σταθμοί ανά 1.000 km^2 έκτασης γης, ενώ οι μεγαλύτερες πυκνότητες διαπιστώθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο. Στον αντίποδα, οι μικρότερες πυκνότητες διαπιστώθηκαν στη Φινλανδία, την Ελλάδα και τη Γερμανία[16].

Όσον αφορά τα αλμυρά ύδατα, ο συνολικός αριθμός των σταθμών παρακολούθησης στην ΕΕ των 27 αυξήθηκε από 2.577 σε 3.210 σταθμούς μεταξύ των δύο περιόδων αναφοράς[17].

Η συχνότητα δειγματοληψίας επιφανειακών υδάτων (για όλα τα υδατικά συστήματα) κυμαίνεται από 3 φορές ετησίως, στη Μάλτα και την Ελλάδα, έως και σχεδόν 60 φορές ετησίως στη Δανία[18].

Ποιότητα υδάτων

Υπόγεια ύδατα

Την περίοδο 2008-2011, στην ΕΕ των 27, 14,4% των σταθμών για υπόγεια ύδατα υπερέβαιναν τα 50 mg νιτρικών ιόντων ανά λίτρο και 5,9% κυμαίνονταν μεταξύ 40 και 50 mg[19]. Πρόκειται για ανεπαίσθητη βελτίωση σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς, κατά την οποία 15% των σταθμών υπερέβαινε τα 50 mg και 6% κυμαίνονταν μεταξύ 40 και 50 mg. Οι μικρότερες συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων διαπιστώθηκαν στη Φινλανδία, τη Σουηδία, τη Λετονία, τη Λιθουανία και την Ιρλανδία, ενώ οι μεγαλύτερες στη Μάλτα και τη Γερμανία. Μεταξύ των διαφόρων

14 Βλέπε πίνακα 6 και εικόνα 2 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

15 Βλέπε πίνακα 3 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

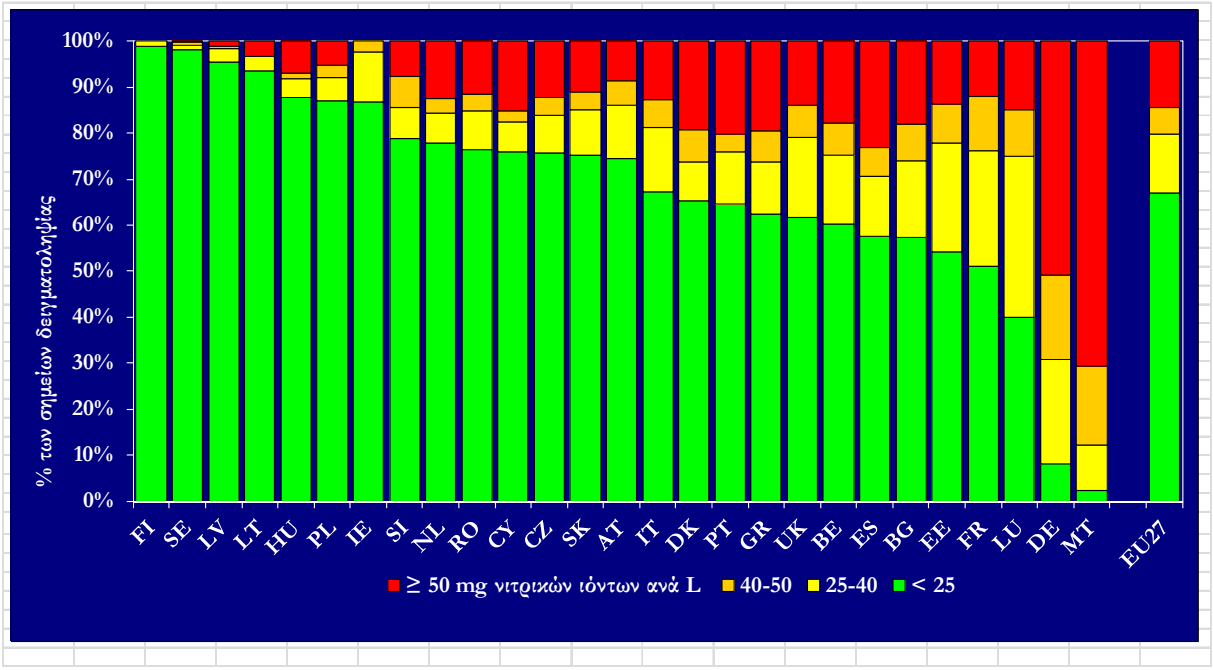
16 Βλέπε πίνακα 7 και εικόνα 4 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

17 Βλέπε πίνακα 8 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

18 Βλέπε εικόνα 5 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

19 Βλέπε εικόνα 6, πίνακα 9 και χάρτη 1 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

τύπων συστημάτων υπόγειων υδάτων, η καλύτερη ποιότητα βρέθηκε σε κλειστά συστήματα υπόγειων υδάτων, όπου σχεδόν το 85% των σταθμών παρουσίαζε συγκεντρώσεις κάτω των 25 mg ανά λίτρο[20]. Το ποσοστό των σταθμών που υπερβαίνουν τα 50 mg ήταν υψηλότερο σε υπόγειες υδροφόρες ζώνες σε βάθος 5-15 μέτρων από ό, τι σε βαθιά συστήματα υπόγειων υδροφόρων ζωνών, παρότι οι διαφορές μεταξύ των επιπέδων των υπογείων υδάτων ήταν μικρές.

Σχήμα Α. *Διάγραμμα συχνοτήτων των κατηγοριών υπογείων υδάτων (μέσες ετήσιες συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων)*[21,22]*. Παρουσιάζονται τα αποτελέσματα για όλους τους σταθμούς, σε διαφορετικά βάθη υπογείων υδάτων.*

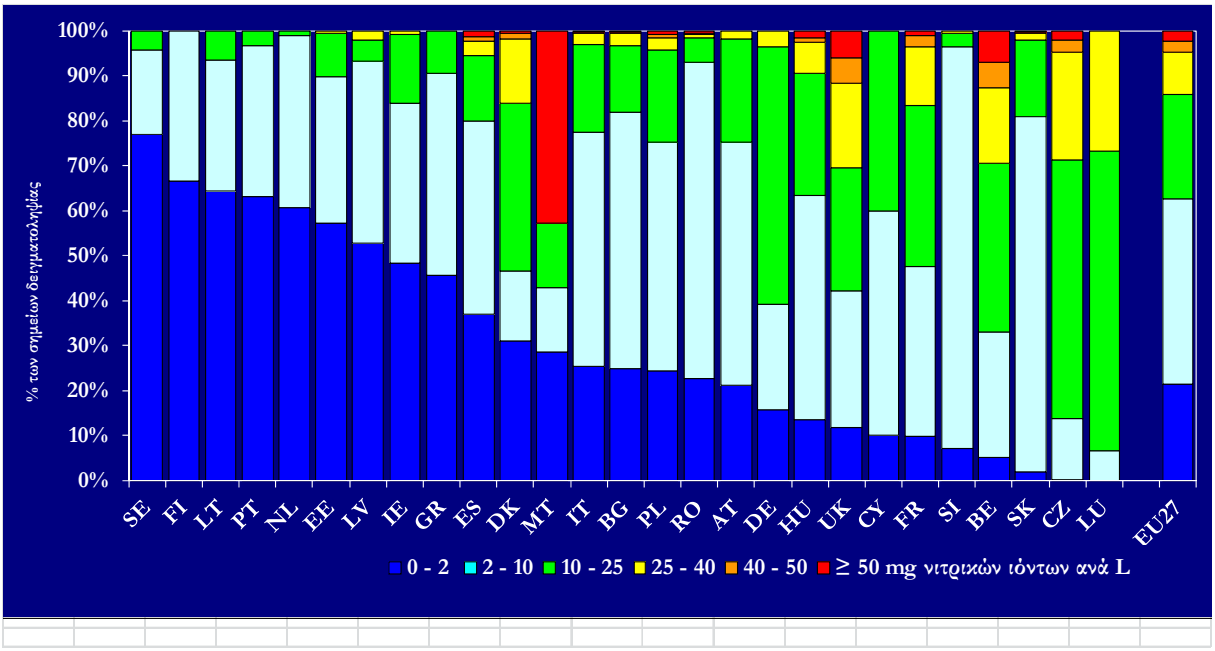
20 Βλέπε εικόνα 7 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

21 Στους σταθμούς σε υπόγεια ύδατα με μακροχρόνια χαμηλές συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων δεν εκτελούνταν μετρήσεις ανά τετραετία σε όλες τις περιπτώσεις. Ως εκ τούτου, το σχήμα ενδέχεται να εμφανίζει σχετικά υπεραυξημένο ποσοστό σταθμών με υψηλές συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων.

22 Η σύγκριση του σχήματος Α με το σχήμα 2 του *εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την έκθεση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 91/676/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την προστασία των υδάτων από τη νιτρορρύπανση γεωργικής προέλευσης, βασισμένη στις εκθέσεις που υπέβαλαν τα κράτη μέλη για την περίοδο 2004-2007* ενδεχομένως παρεμποδίζεται από τις σημαντικές διαφορές ως προς τον αριθμό των σταθμών παρακολούθησης (π.χ. η Αυστρία, που υπέβαλε στοιχεία για όλους τους σταθμούς παρακολούθησης για την περίοδο 2008-2011, ενώ είχε υποβάλει συγκεντρωτικά στοιχεία για την περίοδο 2004-2007).

Γλυκά επιφανειακά ύδατα

Με βάση τους ετήσιους μέσους όρους όλων των δηλωμένων σταθμών παρακολούθησης στην ΕΕ των 27, 62,5% παρουσίαζαν συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων χαμηλότερες από 10 mg ανά λίτρο, ενώ στο 2,4% οι συγκεντρώσεις κυμαίνονταν μεταξύ 40 και 50 mg ανά λίτρο και σε 2,4% υπερέβησαν τα 50 mg ανά λίτρο[23]. Και σε αυτή την περίπτωση πρόκειται για βελτίωση σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς, κατά την οποία 3% των σταθμών υπερέβαιναν τα 50 mg ανά λίτρο και 2,9% κυμαίνονταν μεταξύ 40 και 50 mg ανά λίτρο. Για τις μέσες τιμές του χειμώνα, 2,9% υπερέβησαν τα 25 mg ανά λίτρο και 2,4% ήταν άνω των 50 mg ανά λίτρο. Οι μικρότερες ετήσιες συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων κατά μέσο όρο σε γλυκά επιφανειακά ύδατα βρέθηκαν στη Φινλανδία και τη Σουηδία και στη συνέχεια στη Λιθουανία, την Πορτογαλία και τις Κάτω Χώρες, ενώ οι μεγαλύτερες στη Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο, όπου μεγάλη μερίδα των σταθμών υπερέβη τα 40 mg νιτρικών ιόντων ανά λίτρο.

Σχήμα Β. *Διάγραμμα συχνοτήτων των μέσω συγκεντρώσεων νιτρικών ιόντων στις κατηγορίες γλυκών επιφανειακών υδάτων (μέσες ετήσιες συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων).*

Η αξιολόγηση της τροφικής κατάστασης διέφερε σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, όχι μόνο όσον αφορά τις χρησιμοποιούμενες παραμέτρους, αλλά και σχετικά με τις μεθόδους για τον καθορισμό των κατηγοριών τροφικής κατάστασης[24]. Επιπλέον, ορισμένα κράτη μέλη δεν υπέβαλαν στοιχεία για τον ευτροφισμό των ποταμών (Γερμανία, Δανία, Γαλλία, Κύπρος, Μάλτα, Ρουμανία και Ηνωμένο Βασίλειο) και των λιμνών (Κύπρος Τσεχική Δημοκρατία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα και Ηνωμένο Βασίλειο) ή τα στοιχεία που υπέβαλαν ήταν ελλιπή.

Από όλους τους δηλωμένους σταθμούς παρακολούθησης σε ποταμούς στην ΕΕ των 27, το 16,3% και 6,3% ήταν ευτροφικοί και υπερευτροφικοί , αντίστοιχα, ενώ το 35,4% και 20,6% ήταν ολιγοτροφικοί ή άκρως ολιγοτροφικοί, αντίστοιχα. Το υψηλότερο ποσοστό των άκρως ολιγοτροφικών σταθμών σε ποταμούς παρατηρήθηκε στην Ισπανία και εν συνεχεία στη Βουλγαρία και τη Σλοβενία, ενώ το

[23] Βλέπε εικόνα 8, πίνακα 10 και χάρτη 4 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

[24] Βλέπε συνοπτικά δελτία των κρατών μελών στο τμήμα V του εγγράφου εργασίας του προσωπικού.

υψηλότερο ποσοστό υπερευτροφικών σταθμών διαπιστώθηκε στο Βέλγιο και την Ολλανδία και ακολούθως στην Τσεχική Δημοκρατία και τη Φινλανδία. Υψηλά επίπεδα ευτροφισμού βρέθηκαν επίσης στη Λιθουανία και το Λουξεμβούργο[25].

Από όλους τους δηλωμένους σταθμούς παρακολούθησης σε λίμνες στην ΕΕ των 27, το 24,1% και 12,7% ήταν ευτροφικοί και υπερευτροφικοί, αντίστοιχα, ενώ το 36,6% και 2,4% ήταν ολιγοτροφικοί ή άκρως ολιγοτροφικοί, αντίστοιχα. Το υψηλότερο ποσοστό των άκρως ολιγοτροφικών σταθμών σε λίμνες παρατηρήθηκε στη Λετονία και εν συνεχεία στην Ισπανία, ενώ το υψηλότερο ποσοστό ευτροφικών ή υπερευτροφικών σταθμών βρέθηκε στις Κάτω Χώρες και ακολούθως στη Δανία, τη Σλοβακία, την Πολωνία, τη Βουλγαρία και το Βέλγιο[26]. Σε γενικές γραμμές, η τροφική κατάσταση των ποταμών είναι καλύτερη από την κατάσταση των λιμνών[27].

Αλμυρά ύδατα

Στα αλμυρά ύδατα[28], οι συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων είναι μικρότερες από ό,τι στις συγκεντρώσεις στα γλυκά ύδατα[29], ενώ 1,4% των σταθμών υπερβαίνει τα 25 mg ανά λίτρο και το 72,5% των σταθμών δεν υπερβαίνει τα 2 mg, με βάση τις μέσες ετήσιες τιμές. Παρόμοια στοιχεία εμφανίζονται για τις μέσες και τις μέγιστες τιμές του χειμώνα.

Η αξιολόγηση της τροφικής κατάστασης στην ΕΕ των 27 δεν είναι δυνατή λόγω της έλλειψης στοιχείων από πολλά κράτη μέλη[30], καθώς και λόγω της μεγάλης διαφοροποίησης των μεθοδολογιών. Για παράδειγμα, δεν υποβλήθηκαν στοιχεία από την Κύπρο, τη Ρουμανία, τη Γερμανία, τη Δανία, τη Γαλλία, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και τη Σουηδία. Από το Ηνωμένο Βασίλειο, μόνο η Βόρεια Ιρλανδία υπέβαλε ψηφιακά δεδομένα, ενώ από το Βέλγιο στοιχεία υπέβαλε μόνο η Φλάνδρα. Με βάση τις διαθέσιμες πληροφορίες, το Βέλγιο ανέφερε όλες τις πηγές αλμυρών υδάτων του ως υπερευτροφικές, ενώ η Βουλγαρία, η Λετονία, η Λιθουανία, και οι Κάτω Χώρες, ανέφεραν όλους τους σταθμούς αλμυρών υδάτων ως ευτροφικούς.

Τάσεις στην ποιότητα των υδάτων

Υπόγεια ύδατα

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των υδάτων από την περίοδο 2008-2011 με εκείνα της περιόδου 2004-2007 σε ολόκληρη την ΕΕ των 27 και σε πολλά κράτη μέλη, οι περισσότεροι σταθμοί παρουσίασαν σταθερή τάση (42,7% στην ΕΕ), ενώ το ποσοστό των σταθμών με πτωτική τάση σχεδόν αντιστάθμισε το ποσοστό των σταθμών με αυξανόμενη τάση (30,7% και 26,6% αντίστοιχα), μια κατάσταση συγκρίσιμη με τις προηγούμενες περιόδους αναφοράς**.**[31] Το υψηλότερο ποσοστό σταθμών με πτωτική τάση παρατηρήθηκε στην Ιρλανδία, ενώ η πιο σταθερή τάση στη Λετονία και το υψηλότερο ποσοστό με αυξανόμενη τάση αναφέρθηκε από την Εσθονία.

Γλυκά επιφανειακά ύδατα

Στην ΕΕ των 27, η πτωτική τάση στις ετήσιες μέσες συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων παρατηρήθηκε στο 42,1% του συνόλου των σταθμών παρακολούθησης γλυκών

25 Βλέπε εικόνα 10 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
26 Βλέπε εικόνα 11 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
27 Βλέπε εικόνα 12 και χάρτη 7 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
28 Ως «αλμυρά ύδατα» νοούνται τα μεταβατικά, παράκτια και θαλάσσια ύδατα.
29 Βλέπε εικόνα 9 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
30 Βλέπε εικόνες 13α-δ του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.
31 Βλέπε εικόνα 14 και χάρτη 3 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

υδάτων, εκ των οποίων 12,1% παρουσίασαν μεγάλη πτωτική τάση[32]. Το 38,7% των σταθμών παρακολούθησης παρουσίασαν σταθερές συγκεντρώσεις και 19,1% των σταθμών παρουσίασαν αυξητική τάση[33]. Η ποιότητα των γλυκών επιφανειακών υδάτων στην ΕΕ των 27 βελτιώθηκε κατά τη διάρκεια της τρέχουσας περιόδου αναφοράς. Το ποσοστό των σταθμών με συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων άνω των 25 ή 50 mg ανά λίτρο μειώθηκε σε σύγκριση με την περίοδο 2004-2007. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τις τάσεις για την τροφική κατάσταση των επιφανειακών υδάτων λόγω της έλλειψης δεδομένων για τα περισσότερα ύδατα.

4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΣ ΕΥΠΡΟΣΒΛΗΤΩΝ ΑΠΟ ΝΙΤΡΟΡΡΥΠΑΝΣΗ ΖΩΝΩΝ

Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να χαρακτηρίζουν ευπρόσβλητες ζώνες όλες τις χερσαίες περιοχές που βρίσκονται στο έδαφός τους και των οποίων τα ύδατα απορρέουν σε ύδατα που έχουν ρυπανθεί ή διατρέχουν κίνδυνο ρύπανσης εάν δεν ληφθούν μέτρα Τουλάχιστον ανά τετραετία, τα κράτη μέλη οφείλουν να επανεξετάζουν και, εφόσον είναι αναγκαίο, να αναθεωρούν τον χαρακτηρισμό των ευπρόσβλητων ζωνών, με βάση τα αποτελέσματα της παρακολούθησης των υδάτων. Αντί του χαρακτηρισμού συγκεκριμένων ζωνών, τα κράτη μέλη έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν την εφαρμογή προγράμματος δράσης στο σύνολο του εδάφους τους. Η Αυστρία, η Δανία, η Φινλανδία, η Γερμανία, η Ιρλανδία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο, η Μάλτα, οι Κάτω Χώρες, η Σλοβενία, η Περιφέρεια της Φλάνδρας και η Βόρεια Ιρλανδία έχουν ακολουθήσει αυτή την προσέγγιση, διασφαλίζοντας καλύτερη προστασία για όλα τα ύδατα και όχι μόνο για εκείνα τα οποία πληρούν τα κριτήρια του παραρτήματος Ι της οδηγίας.

Συμπεριλαμβανομένης της έκτασης των κρατών μελών που εφαρμόζουν την προσέγγιση συνόλου του εδάφους, η συνολική έκταση της ΕΕ στην οποία εφαρμόζονται προγράμματα δράσης ήταν περίπου 1.952.086,5 km^2 το 2012, η οποία αντιστοιχεί σε περίπου 46,7% της συνολικής έκτασης της ΕΕ.

Σε σύγκριση με το 2008, η συνολική έκταση της ΕΕ που χαρακτηρίζεται ως ευπρόσβλητη ζώνη έχει αυξηθεί, με ιδιαίτερες αυξήσεις στη Ρουμανία, το Βέλγιο-Βαλλονία, την Ισπανία, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο[34].

5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΔΡΑΣΗΣ

Τα κράτη μέλη οφείλουν να καταρτίζουν ένα ή περισσότερα προγράμματα δράσης, τα οποία ισχύουν για τις χαρακτηρισμένες ευπρόσβλητες ζώνες ή για ολόκληρο το έδαφος. Τα προγράμματα δράσης περιλαμβάνουν τουλάχιστον τα μέτρα που αναφέρονται στα παραρτήματα ΙΙ και ΙΙΙ της οδηγίας και αφορούν, μεταξύ άλλων, τις περιόδους κατά τις οποίες απαγορεύεται η χρήση ανόργανων και οργανικών λιπασμάτων, την ελάχιστη απαιτούμενη χωρητικότητα αποθήκευσης κοπριάς, τον περιορισμό της ποσότητας λιπασμάτων που επιτρέπεται να διασπείρεται στο έδαφος και τη διασπορά λιπασμάτων σε εδάφη που γειτνιάζουν με ύδατα και επικλινή εδάφη.

Τα ακόλουθα 23 κράτη μέλη έχουν υιοθετήσει νέο ή αναθεωρημένο πρόγραμμα δράσης κατά τα έτη 2008-2011: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κύπρος, Τσεχική

---

[32] Μια μεγάλη πτωτική τάση ορίζεται ως διαφορά στις συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων μεγαλύτερη από -5 mg ανά λίτρο.

[33] Βλέπε εικόνα 15 και χάρτη 6 του τμήματος Ι του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

[34] Βλέπε πίνακα 11 και χάρτη 8 του τμήματος ΙΙ του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

Δημοκρατία, Εσθονία, Γαλλία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Λετονία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σουηδία, Σλοβενία, Σλοβακία, Ηνωμένο Βασίλειο και ορισμένες περιφέρειες της Ιταλίας και της Ισπανίας. Στα τροποποιημένα προγράμματα δράσης, οι περίοδοι διασποράς υγρής κοπριάς και λιπασμάτων και - κατά συνέπεια - η χωρητικότητα αποθήκευσης της κοπριάς των ζώων, σε πολλές περιπτώσεις, έχουν γίνει αυστηρότερες. Το ίδιο ισχύει και για τη διασπορά κοπριάς και λιπασμάτων στη διάρκεια δυσμενών κλιματικών συνθηκών, σε επικλινείς περιοχές και κοντά σε επιφανειακά ύδατα.

Όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων δράσης για την πρόληψη και μείωση της ρύπανσης των υδάτων από νιτρικά ιόντα, πολύ λίγες πληροφορίες έχουν αναφερθεί από τα κράτη μέλη, γεγονός το οποίο προκαλεί ανησυχία. Τα αποτελέσματα των προγραμμάτων δράσης στην ποιότητα των υδάτων θα πρέπει να αξιολογηθούν από τα κράτη μέλη και από την άποψη του χρονοδιαγράμματος, ούτως ώστε να μπορούν να ληφθούν ενημερωμένες αποφάσεις για την επίτευξη τόσο των στόχων της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση όσο και άλλης νομοθεσίας για την προστασία των υδάτων. Από ευρύτερη άποψη, μπορεί να σημειωθεί ότι σε ορισμένα κράτη μέλη, η εφαρμογή των προγραμμάτων δράσης υπήρξε καθοριστική για τη βελτίωση της ποιότητας του νερού. Για τα κράτη μέλη με πρόσφατα αναθεωρημένα προγράμματα δράσης, ο πλήρης αντίκτυπος των νέων μέτρων θα είναι ολοένα και πιο εμφανής στο μέλλον. Σε άλλα κράτη μέλη, η βελτίωση μπορεί να παρεμποδίζεται από διάφορους λόγους, όχι μόνο ως προς την ανεπάρκεια ορισμένων μέτρων του προγράμματος δράσης, αλλά και όσον αφορά την εφαρμογή των προγραμμάτων δράσης σε μικρές ή σε γεωγραφικά κατακερματισμένες περιοχές (π.χ. στην Πολωνία, τη Γαλλία και την Ιταλία) ή λόγω των πολλών εξαιρέσεων που ισχύουν για τους γενικούς κανόνες (π.χ. εξαιρέσεις για τις περιόδους απαγόρευσης στις Κάτω Χώρες, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο).

Ο συνολικός περιορισμός της διασποράς λιπασμάτων παραμένει ένα από τα πιο δύσκολα μέτρα που πρέπει να εφαρμοστούν σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν επιλέξει τον καθορισμό των ορίων του ολικού αζώτου (οι Κάτω Χώρες, η Ιρλανδία, η Βόρεια Ιρλανδία, και η Φλάνδρα επιβάλλουν επίσης περιορισμούς σχετικά με τη χρήση φωσφόρου) για όλες τις καλλιέργειες, κάτι το οποίο αποτελεί απλό και σαφή τρόπο για την ενημέρωση των γεωργών σχετικά με την υποχρέωσή τους και για τη διευκόλυνση των ελέγχων. Άλλα κράτη μέλη έχουν επιλέξει να εφαρμόσουν περισσότερο πολύπλοκα συστήματα, τα οποία είναι λιγότερο σαφή και, κατά συνέπεια, ενδεχομένως λιγότερο αποτελεσματικά για την προστασία των υδάτων.

Η χωρητικότητα αποθήκευσης κοπριάς αποτελεί ένα άλλο σημαντικό στοιχείο που απαιτεί περαιτέρω προσοχή. Πρόκειται για σημαντική οικονομική επιβάρυνση για τους γεωργούς, αν και αυτή η επιβάρυνση αντισταθμίζεται με τη μειωμένη χρήση των ορυκτών λιπασμάτων (που συνεπάγεται επίσης λιγότερες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου), λόγω της αύξησης της απόδοσης του αζώτου στην κοπριά και των καλύτερων συνθηκών εργασίας για τους αγρότες. Σε αυτόν τον τομέα απαιτείται ενισχυμένη δράση, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής περισσότερων πληροφοριών σχετικά με τις επί του παρόντος διαθέσιμες χωρητικότητες αποθήκευσης σε επίπεδο αγροκτήματος.

Ο έλεγχος των προγραμμάτων δράσης αποτελεί ευθύνη των κρατών μελών και η χρήση πολλαπλής συμμόρφωσης με την υποστήριξη της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής αποτελεί σημαντική παράμετρο για την εξασφάλιση της συμμόρφωσης των αγροτών. Μεταξύ των πιο αξιοσημείωτων προσεγγίσεων στο θέμα του ελέγχου,

οι Κάτω Χώρες και η Φλάνδρα δημιούργησαν αυστηρά καθεστώτα ελέγχου της μετακίνησης της κοπριάς με τη χρήση συστημάτων ιχνηλάτησης GPS.

6. ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟ ΟΡΙΟ ΤΩΝ 170 ΚΙΛΩΝ ΑΖΩΤΟΥ/ΕΚΤΑΡΙΟ/ΕΤΟΣ

Η οδηγία για τη νιτρορρύπανση προβλέπει τη δυνατότητα παρέκκλισης από το ανώτατο όριο των 170 κιλών αζώτου ανά εκτάριο ετησίως από ζωική κοπριά, υπό την προϋπόθεση ότι πληρούνται τα αντικειμενικά κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα ΙΙΙ της οδηγίας και ότι οι παρεκκλίνουσες ποσότητες δεν θίγουν την επίτευξη των στόχων της οδηγίας.

Οι παρεκκλίσεις εγκρίνονται με απόφαση της Επιτροπής, κατόπιν γνωμοδότησης της επιτροπής για τη νιτρορρύπανση, η οποία επικουρεί την Επιτροπή στην εφαρμογή της οδηγίας. Στα τέλη του 2012, εφαρμόζονταν παρεκκλίσεις σε επτά κράτη μέλη, σε σχέση με το σύνολο της επικράτειας (Δανία, Κάτω Χώρες, Γερμανία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία) ή σε ορισμένες περιφέρειές τους (Φλάνδρα στο Βέλγιο και Λομβαρδία, Πιεμόντε, Βένετο και Εμίλια Ρομάνια στην Ιταλία)[35]. Τα πρότυπα διαχείρισης που απαιτούνται από τους γεωργούς που λαμβάνουν παρεκκλίσεις πρέπει να είναι αυστηρότερα από εκείνα των προγραμμάτων δράσης με πρόσθετες υποχρεώσεις για τον θρεπτικό σχεδιασμό και επιπλέον περιορισμούς σχετικά με τη διαχείριση της γης. Η Επιτροπή θα συνεχίσει να λαμβάνει τα ενδεδειγμένα μέτρα για να διασφαλίσει την ποιότητα των σχετικών προγραμμάτων, ιδίως στο πλαίσιο της έγκρισης νέων παρεκκλίσεων ή της παράτασης υφισταμένων και λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις τάσεις της ποιότητας των υδάτων.

7. ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΥΔΑΤΩΝ

Οι μέθοδοι που εφαρμόζονται από τα κράτη μέλη για την αξιολόγηση των εξελίξεων στην ποιότητα των υδάτων βασίζονται ως επί το πλείστον στην ανάλυση των τάσεων ή / και προσομοιώσεις σε υπολογιστή, μερικές φορές μαζί με αναλύσεις των εξελίξεων στις γεωργικές πρακτικές. Δεν έχουν υποβάλει πληροφορίες όλα τα κράτη μέλη.

Τα αποτελέσματα από τις διαθέσιμες αναλύσεις δείχνουν ότι τα περισσότερα κράτη μέλη προβλέπουν περαιτέρω μείωση των συγκεντρώσεων νιτρικών ιόντων στα υπόγεια και τα επιφανειακά ύδατα, λόγω της επίδρασης των αλλαγών στις γεωργικές πρακτικές που αποτελούν συνέπεια της εφαρμογής της οδηγίας και των διάφορων γεωργο-περιβαλλοντικών μέτρων που περιλαμβάνονται στα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, καθώς και της εφαρμογής της πολλαπλής συμμόρφωσης. Οι εν λόγω προβλέψεις, ωστόσο, παρεμποδίζονται από μεγάλη αβεβαιότητα, λόγω των μεγάλων διαφοροποιήσεων στις κλιματικές και εδαφικές συνθήκες και των επιπτώσεών τους στην ποιότητα των υδάτων, ιδίως των υπόγειων υδάτων.

8. ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΟΓΩ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ

Τον Ιούνιο του 2013, δέκα διαδικασίες λόγω παραβάσεων κινήθηκαν κατά οκτώ κρατών μελών (κατά της Γαλλίας, για τον χαρακτηρισμό ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών (ZEN/NVZ), κατά της Γαλλίας για το πρόγραμμα δράσης (ΠΔ), κατά του Λουξεμβούργου για το ΠΔ, κατά της Ελλάδας για τον χαρακτηρισμό ZEN, κατά της Ελλάδας για το ΠΔ, κατά της Πολωνίας για τον χαρακτηρισμό ZEN

[35] Βλέπε πίνακα 12 του τμήματος ΙΙΙ του εγγράφου εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής.

και το ΠΔ, κατά της Σλοβακίας για την παρακολούθηση, τον χαρακτηρισμό ZEN και το ΠΔ, κατά της Βουλγαρίας για το ΠΔ, κατά της Ιταλίας για το ΠΔ και κατά της Λετονίας για το ΠΔ). Επιπλέον, επτά πιλοτικά αιτήματα[36] απευθύνθηκαν σε επτά κράτη μέλη (στο Βέλγιο-Βαλλονία σχετικά με τον χαρακτηρισμό ZEN, τα ΠΔ και τους ελέγχους, στη Βουλγαρία σχετικά με την παρακολούθηση και τον χαρακτηρισμό ZEN, στη Σουηδία σχετικά με τον χαρακτηρισμό ZEN, στη Μάλτα σχετικά με το ΠΔ, στην Κύπρο σχετικά με το ΠΔ, στην Τσεχική Δημοκρατία σχετικά με το ΠΔ, στην Εσθονία σχετικά με το ΠΔ), με στόχο να διευκρινιστούν τα θέματα που συνδέονται με ορισμένες πτυχές της νομοθεσίας τους για την εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση.

Οι υποθέσεις σχετικά με τον χαρακτηρισμό ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωνών συνδέονται συχνά με ελλιπή προσδιορισμό των ευτροφικών υδάτων ή/και χαρακτηρισμό περιοχών που εκβάλλουν σε αυτά τα ύδατα. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα θαλάσσια ύδατα.

Οι περιπτώσεις που σχετίζονται με τα προγράμματα δράσης αφορούν κυρίως την ανεπαρκή διάρκεια των περιόδων απαγόρευσης της διασποράς λιπασμάτων και κοπριάς, τις ανεπαρκείς απαιτήσεις χωρητικότητας αποθήκευσης κοπριάς, τους ανεπαρκείς και/ή ασαφείς κανόνες για τον περιορισμό της συνολικής λίπανσης, τους ανεπαρκείς κανόνες για την πρόληψη της ρύπανσης των υδάτων με τη θέσπιση κανόνων σχετικά με τη διασπορά λιπασμάτων σε απότομα επικλινή, παγωμένα ή σκεπασμένα με χιόνι εδάφη ή κοντά σε υδάτινα ρεύματα.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Η πίεση από τη γεωργία μειώθηκε, αν και όχι ομοιόμορφα, κατά την περίοδο 2008-2011 σε σύγκριση με την περίοδο 2004-2007 όσον αφορά τον αριθμό των βοοειδών, των χοίρων και των προβάτων και παρέμεινε σταθερή για τα πουλερικά. Παράλληλα, η κατανάλωση χημικών λιπασμάτων μειώθηκε, συνεχίζοντας τη μακροχρόνια τάση της.

Η παρακολούθηση της ποιότητας των υδάτων βελτιώθηκε, με αύξηση του συνολικού αριθμού των σταθμών παρακολούθησης υπόγειων και επιφανειακών υδάτων. Από το σύνολο των δηλωμένων σταθμών υπόγειων υδάτων, 14,4% υπερέβη τα 50 και 5,9% κυμαινόταν μεταξύ 40 και 50 mg νιτρικών ιόντων ανά λίτρο, ποσοστά τα οποία δείχνουν ανεπαίσθητη βελτίωση σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς, αλλά καταδεικνύουν ταυτόχρονα και την ανάγκη για περαιτέρω δράση με στόχο τη μείωση και την πρόληψη της ρύπανσης. Η κατάσταση είναι ασταθής σε ολόκληρη την ΕΕ, αλλά σε ορισμένα κράτη μέλη, τα προγράμματα δράσης έχουν ήδη αποφέρει θετικά αποτελέσματα.

Η ποιότητα των επιφανειακών γλυκών υδάτων έχει βελτιωθεί όσον αφορά τις συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων. Το ποσοστό των σταθμών με συγκεντρώσεις νιτρικών ιόντων άνω των 25 ή 50 mg ανά λίτρο μειώθηκε σε σύγκριση με την προηγούμενη περίοδο αναφοράς. Ωστόσο, δεν μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα σχετικά με την εξέλιξη της τροφικής κατάστασης, λόγω δύο σημαντικών παραγόντων: (i) των διαφορετικών μεθόδων αξιολόγησης που χρησιμοποιούνται από τα κράτη μέλη και (ii) της έλλειψης στοιχείων, ειδικά για τα συστήματα αλμυρών

[36] Το πιλοτικό πρόγραμμα της ΕΕ είναι ένα σύστημα που αναπτύχθηκε το 2008, μετά από την ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο « *Εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου*» [COM (2007) 502 τελικό], με στόχο τη βελτίωση της μεθόδου εργασίας μεταξύ των υπηρεσιών της Επιτροπής και των αρχών των κρατών μελών.

υδάτων. Ωστόσο, μεταβατικά, παράκτια και θαλάσσια ύδατα σε πολλά μέρη της Ευρώπης παραμένουν ευτροφικά (η Βαλτική και οι ακτές της, η Μαύρη Θάλασσα, τμήματα της Βόρειας Θάλασσας και των ακτών της Μεσογείου). Παρότι εξαρτάται και από άλλες πιέσεις (π.χ. ανθρώπινες πιέσεις, ιδίως σε τουριστικές παραθαλάσσιες περιοχές), απαιτείται συμπληρωματική δράση όσον αφορά την επέκταση του χαρακτηρισμού ζωνών ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση και την ενίσχυση των προγραμμάτων δράσης.

Η γενική ποιότητα των προγραμμάτων δράσης έχει βελτιωθεί, με τη θέσπιση αυστηρότερων μέτρων, βελτιωμένες μεθοδολογίες λίπανσης και ενίσχυση της επιβολής. Η συνειδητοποίηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από την οδηγία σημειώνει επίσης βελτίωση. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν πολλά προβλήματα, ως επί το πλείστον συνδεόμενα με τον περιορισμό της διασποράς λιπασμάτων και τα μέτρα που σχετίζονται με τη χωρητικότητα και την κατασκευή των δοχείων για την αποθήκευση της κοπριάς. Άλλα στοιχεία, όπως η πρόσφατη ανάπτυξη των ενεργειακών καλλιεργειών και της βιομηχανίας παραγωγής βιοαερίου (κυρίως στη Γερμανία), αποτελούν νέες προκλήσεις που θα πρέπει να αντιμετωπισθούν επαρκώς από τα προγράμματα δράσης. Επίσης, καθώς οι αποδόσεις γάλακτος αυξάνονται σε ορισμένα κράτη μέλη, θα είναι αναγκαίο να προσαρμοστούν οι συντελεστές παραγωγής κοπριάς ανά αγελάδα γαλακτοπαραγωγής. Από μια πιο θετική άποψη, ορισμένες διατροφικές συνθήκες για μη μηρυκαστικά ζώα έχουν βελτιωθεί σε σχέση με την περιεκτικότητα σε φυτικές πρωτεΐνες και φωσφορικό άλας, γεγονός το οποίο θα πρέπει να μειώσει περαιτέρω τα φορτία θρεπτικών ουσιών.

Οι πιέσεις από κηπευτικές καλλιέργειες δεν έχουν αντιμετωπιστεί επαρκώς στα προγράμματα δράσης, αλλά η συνεργασία με τα κράτη μέλη και την επιστημονική κοινότητα βρίσκεται σε εξέλιξη για τη βελτίωση των γνώσεων και της πρακτικής στον τομέα αυτόν. Λαμβάνοντας υπόψη ότι σε ορισμένες περιοχές οι κηπευτικές καλλιέργειες ενέχουν σημαντικούς κινδύνους για το νερό, εξαιτίας της έντασης της καλλιέργειας και των χαρακτηριστικών των καλλιεργούμενων ειδών, θα πρέπει να ληφθούν ειδικά μέτρα.

Ένα θέμα διαρκούς προβληματισμού είναι ότι, εν μέσω της εν γένει βελτίωσης των γεωργικών πρακτικών και της ποιότητας των υδάτων, εξακολουθούν να υπάρχουν συγκεκριμένα σημεία αιχμής, όπου δεν αναμένονται άμεσα βελτιώσεις και στα οποία θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στο μέλλον, ειδικά σε σχέση με τα μέτρα των προγραμμάτων δράσης. Ενώ ορισμένα από αυτά τα σημεία αιχμής αφορούν την εντατική εκτροφή ζώων ή την κηπευτική παραγωγή, άλλα συνδέονται με το έδαφος και τους γεωλογικούς σχηματισμούς (π.χ. αμμώδη εδάφη και εδάφη ασβεστικού πηλού, καθώς και καρστικά και άλλα πορώδη πετρώματα). Τα κράτη μέλη θα πρέπει να αντιμετωπίσουν αυτά τα ζητήματα ειδικότερα μέσω των απαιτήσεων και των διατάξεων του άρθρου 5 παράγραφος 5 της οδηγίας. Σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, η Επιτροπή θα επαγρυπνεί στο μέλλον σε σχέση με την ανάγκη λήψης πρόσθετων ή αυστηρότερων μέτρων από τα κράτη μέλη με βάση τις τάσεις της ποιότητας των υδάτων.

Οι τελευταίες αξιολογήσεις της εφαρμογής της οδηγίας πλαισίου για τα ύδατα (ΟΠΥ)[37], καθώς και οι μελέτες που διεξάγονται στο πλαίσιο των διεθνών συμβάσεων, δείχνουν ότι οι διάχυτες πηγές ρύπανσης προκαλούν περισσότερα

[37] Οδηγία 2000/60/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων, ΕΕ L 327 της 22.12.2000, σ. 1.

εμπόδια για την επίτευξη καλής κατάστασης στα ύδατα της ΕΕ. Για τον λόγο αυτό, στο πρόσφατο *Σχέδιο Προστασίας των Ευρωπαϊκών Υδάτων*[38] (Blueprint to Safeguard Europe's Water Resources) αναγνωρίζεται ότι η οδηγία για τη νιτρορρύπανση αποτελεί ένα από τα βασικά μέτρα που οδηγεί στην επίτευξη των στόχων της ΟΠΥ.

Επίσης, η οδηγία για τη νιτρορρύπανση έχει αποδειχθεί ότι συμβάλλει στη μείωση των εκπομπών αμμωνίας και οξειδίου του αζώτου, λόγω του συνολικού αντικτύπου στην καλύτερη διαχείριση της κοπριάς και της βέλτιστης χρήσης λιπασμάτων η οποία περιορίζεται στις ανάγκες των καλλιεργειών. Η επέκταση των ευπρόσβλητων στη νιτρορρύπανση ζωών και/ή η εφαρμογή των ίδιων κανόνων εκτός των ζωνών που έχουν χαρακτηριστεί ευπρόσβλητες στη νιτρορρύπανση θα μειώσει εν συνεχεία τις εκπομπές αυτές στην ατμόσφαιρα.

Η περαιτέρω εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορρύπανση θα συμβάλει επίσης στην αποδοτικότητα των πόρων τόσο της κοπριάς, όσο και των ορυκτών λιπασμάτων, σύμφωνα με τη γνωμοδοτική ανακοίνωση για την αειφόρο χρήση του φωσφόρου [COM (2013) 517].

[38] COM(2012) 673 τελικό.